

Mövzu: İnternet iqtisadiyyatın biznesa modelləri və strategiyaları

- 1. Elektron kommersiyanın strategiyasının işlənilib hazırlanmasına təsiri.***
- 2. Ənənəvi biznes üçün İnternet – strategiyalar.***
- 3. Elektron – kommersiyada müvəffəqiyyətin həlledici amilləri.***

Əgər biz öz rəqabətqabiliyyətliliyimizi saxlamaq istəyiriksə elektron kommersiyanı mənimsəməliyik

*Cessika Çu. “Aaeon Texnology”
firmanın marketing üzrə meneceri
Tayvan.*

Bizim strategiyamız – İnterneti kompaniyanın bütün sferalarına tətbiq etməkdir.

Tomas Middlhaff “Bertelsman AG”, kompaniyanın rəhbəri Almaniya

Aparılmış tədqiqatlar göstərir ki, 2000 –ci ildə dünyada 325 milyon İnternet istifadəçisi olmuşdur.

2003 –cü ildə İnternetdə kommersiya əməliyyatlarının həcmi 1,3 trilyon dollar təşkil etmişdir.

1999 –cu ildə üç kompaniya – Del Compüter, İntel, Cisco Systems – hər gün İnternet vasitəsilə 100 milyon dollar məbləğində əməliyyatlar aparmışlar.

2017-ci ildə dünya üzrə 248 mily0n insan İnternetə giriş əldə etmişdir ki bu da 2016-ci ildəkinə nisbətən 7 % çox olmuşdur. Bunun da nəticəsində dünyada İnternet istifadəçilərinin sayı **4,021 milyard nəfərə , yaxud, dünya əhalisinin 53%-ə çatdı.**

Azərbaycanda aktiv internet istifadəçi sayı / müxtəlif mənbələrə əsasən:

Internet World Stats – 7.8 milyon

ITU (International Telecommunication Union) – 7.72 milyon

Internet Live Stats – 6.03 milyon

CIA World Factbook – 7.72 milyondur

Əmtəə və xidmətləri **onlayn formasında əldə etməyə internet istifadəçilərinin 45%-i (1,8mlrd. nəfər) üstünlük verir.** Lakin,ayrı-ayrı ölkələr üzrə bu nisbət dəyişir. Belə ki, bu nisbət **Britaniyada – 78%, Cənubi Koreyada -74%, İsveçdə -70%, ABŞ-da -69%, Rusiyada-46%, Misirdə 22%** -dir.

Elektron kommersiya bazarı 2017-ci ildə 16% artaraq 1,5 trilyon dollara çatmışdır. Əgər bu istehlak malları ticarətinə **internetdən əldə edilən təyyarə və qatar biletlərini, satın alınmış mobil əlavələri və rəqəmsal kontenti də əlavə etsək**, bu zaman **elektron kommersiya bazarının 2 trilyon dollara çatdığını demək olar**.

Hazırda elektron kommersiyanın geniş yayılması yeni biznes-modellərin və strategiyaların işlənilib hazırlanmasını tələb edir. Lakin əvvəlcə korporativ və fərdi istifadəçilərin *İnterneti* mənimsəməsinin sahədə situasiyatya necə təsir etdiyini təhlil etmək lazımdır. Bu təsirin daha ciddi əlamətləri aşağıdakılardır:

1. İnternet harada yerləşməsindən asılı olmayaraq bütün firmaları global rəqabətə sövq edir. Elektron ticarət müxtəlif regionlarda yerləşən satıcılar arasında rəqabət mübarizəsini yeni səviyyəyə çıxarır. Бу хцсусила дя дашынмайа аз хяръяр тяляб кейфийтли мящсуллар истецсал едян компанийалара аиддир. Пяракяндя тиъарятдя Интернетдя базарын сярщядлярини мили щцдйдрдан чыхараг бюйцдцр. Яняняви пяракяндя бир-биринин 50 км мясафядя олан ики мяищят електроникасы маъазасы бир-бири иля рягабят апарылып, лакин виртуал дцнйада истянилян истянилян мяищят електроникасы маъазасы йцз километирля узагда олан маъазаларла рягабят апарыр. Бир чох щалларда ися рягиблярин йерлящмяси цмумиййятля мялум олмур, йахуд ящямиййят кясб етмир. Беяликля электрон коммерсийа рягабят мцбаризясини йени кейфиййят сявиййясиня галдырыр. Електрон коммерсийа аляминдя мили сярщядляр яввялки ящямиййтини итирир. Мясялян а Бой ауксиону васитясиля ямтяяни дцнйанын истянилян юлкясиндян олан алыъыйа сатмаг олар вя еВау алынмыш малын чатдырылмасы проседуру барядя щяр ики тяряфя дягиг тялимат веряр. Бундан ялавя йцклярини дцнйанын истянилян нюгтясиня чатдырмаг хидмятини тяклиф едян няглиййат компанийаларынын сайы да сцрятля артыр. Глобал тиъарятдя Интернетин истифадя етмяк ццн компанийаларын Веб – сайтлары бир нечя дилдя ищлямяйя имкан вермялидир. Мцхтялиф зювглярини тямин етмяк ццн вя дол. Манеялярини арадан галдырмаг ццн компанийалар дцнйаны щяр бир резион ццн бир Веб – сайт йарадырлар

2. Ənənəvi firmaların elektron kommersiyanı mənimləməsi ilə və ancaq şəbəkədə işləyən yeni İnternet firmaların meydana çıxması ilə əlaqədar sahədə rəqabət kəskin şəkildə güclənir. Яняняви компанийаларын электрон коммерсийаны мянимсямяси иля ялагядар, анъаг шябякядя ишляйян йени Интернет компанийаларын йаранмасы иля ялагядар сащядя рягабят кяскин шякилдя эщялянир. Шябякя тьякъя, аз хярьлярля даща чох истещлакчыны ящатя етмяйя имкан верян йени мщщцм мящсул бюлэцсц ..... дейил, ейни заманда, ямялийят хярьлярини азалдылмасы вя бизнесин сямрярилиийини йцксялдилмяси васитясидир. Беяликля, Интернет – технолоэийалар тиъарят компанийаларын рягабят цсуллары ..... йени бир васитя дя ялавя едир. Бир чох яняняви компанийалар бязян щцъум Веб – сайтлары бязян дя мцдафия Веб – сайтлары йарадырлар. Ейни заманда рягабят мцбаризясиня чохлу сайда йени Интернет компанийалар, щятта еля сащялярдя дя дахил олурлар ки, Интернет – технолоэийасыз беяя компанийаларын щямин сащяляря эириши баьлыдыр. Буна эоря дя чохлу сайда сащялярдя рягабят интенсив сщратдя кяскинляшир.
3. Elektron – ticarətdə giriş əngəlləri nisbətən azdır. Електрон – компанийанын дяйяйаранма зяньириня дахил олан бир чох фяалийят нювярини аутсорингя вермяк олар. Веб – сайтын йарадылмасы вя сахланмасы программ тяминатыны асанлыгла сатын алмаг мцмкндцр, Веб – сайтын йерляшдирилмяси, дястяклянмяси вя идаря едилмяси хидмятляри ися нисбятян уъуздуь. Бу эцн бир чох компанийалар Интернет – компанийалара Веб – сайтларын йарадылмасы вя дястяклянмясиндян тутмуш электрон почтун ишлянмясиня дяк бцтцн хидмят нювярини эюстярилмяси сащясиндя ихтисаслашырлар. Зярури програм тяминатынын ишляниб щазырланмасы вя сазланмасыны кянар иърачылара вермяк олар. Бу сащядя даща чох эириш хярьляри танынан брендин йарадылмасы вя мщщтярилярин Веб – сайта ъялб едилмяси иля баьлыдыр. Лакин електрон – коммерсийада бир чох ишляри «евдя отурмагла» йериня йетирмяк олар. Беяликля, эениш хярьляринин нисбятян аз олмасы електрон – компанийаларын сщратля артмасыны щяртляндирир. Ещтимал ки, йахын эяляъякдя онларын сайы миллионларла юлчцляъякдир

4. Elektron alıcılar qiymətə daha həssasdır belə ki, vaxt itirmədən həmin qiymətləri rəqib firmaların əmtəələrinin qiyməti və çatdırma müddətləri ilə müqayisə etmək imkanına malikdirlər. Рягабят апаран тядарцкчцлярин Веб – сайтлары бир-бириндян компцтер ..... дцймәси бир нечя дяфя басылмасы мясафясиндядир, вя истещлакчылар цчцн бцтцн сутка ярзиндя истиращят эцнляри дя дахил олмагла ачыгдыр. Бу ися истещлакчылара коммерсийа тядклифлярини мцгайися едяряк даща оптимал вариантсечмяйя имкан верир. Мултимилли компанийаларын ъоьрафи ъящятдян сяпялянмиш бюлмяляри тядарцкчцлярдян материал вя комплектлящдириъи мямулатлар аларкян, гиймятдя эцзящтляр ялдя етмяк мягсяди иля електрон щябьякянин кюмяйи иля юз сифарищлярини бирлящдирирляр. Топдансатыш вя пядакяндясатыш тиъарят компанийалары щямчинин електрон тядгигатлар олараг мцхтялиф истещлакчыларын коммерсийа тядклифлярини, мящсулларынын кейфиййятини вя гиймятини мцгайися едя билярляр. Щяр бир истифадячи ону марагландыран ямтяляр цзря иъмал информасийа ола биляр, рягабят олан маркаларын истещлак хцсусиййятлярини вя гиймятини мцгайися едя биляр. Интернет ъоьрафи ъящятдян йерлящмянин цстцнлцклярини щечя етдирир. Интернет васитясиля истещлакчы щятта ян узагда олан дилерля автомобил, мебел, компакт-дискляр вя с. алмаг барядя, ссуда алмаг барядя сювдялящя биляр. Мцхтялиф тип алыъылар – истещлакчылар топдан вя пядакяндясатыш тиъарятчиляр, фярди мцщтяриляр, группарда бирляшиб юз сифарищлярини бирлящдиряряк, тядк олдулары щала нисбятян даща ялверишли щяртлярля мящсул ялдя едя билярляр.
5. İnternet tədarükçünü dünyanın istənilən ölkəsində seçməyə və səmərəliliyi yüksəltmək, xərcləri aşağı salmaq üçün onlarla qaarşılıqlı fayadaya əsaslanan sıx münasibətlər qurmağa imkan verir. Elektron технолоэийалар хариъи тядарцкчцлярин тядарцк зянъириндя интеграсийа етмяйя вя бунун щесабына хяръляри азалтмаъа вя мящсулларын базара щярякятинин сцрятини артырмаъа имкан верир. Интернет тядарцкчцнц глобал мигйасда ахтармаъа, мцгавиля баьладыгдан сонра ися щябьякя васитясиля иърайа вя йцклярин йола салынмасына, тядарцкцн дягиг вахтында чатдырмаъа имкан верир. Бунунла да, електрон технолоэийалар

тядарцкчцлярля даща сямярляи гаршылыгылы ялагяляр йаратмаг щесабына ялавя рягабят цстцнлцкляри тямин едир.

6. İnternetin və kompyüter texnologiyalarının sürətli inkişafı nəticələri birmənalı proqnozlaşdırmağa imkan vermir. İyrimi ил бундан яввял Интернет вя Микрософт юз сяйлярини, корпоратив вя фярди истифадыя цчцн чох функцийалы гурьу кими фярди компцтерлярин тямилляшдирилмясиня ъямлямишдиляр. Щяр ики компанийа техноложи тярягидя вя бизнесдя Интернетин ролуну лазымынъа гиймятляндирия билмядиляр вя тезликля юз сящвлярини дярк едыряк фяалийятлярини истигамятини дййишмяли олдулар.
7. İnternet yeni texnologiyaların və ieyaların yaradılmasını sürətləndirir. Дцнйанын ишлянилян юлкясиндя, о ъцмлядян дя инкишаф етмякдя олан юлкялярдя олан компанийа Интернетин кюмяйи иля техноложи инновасийалары ишляйя биляр, Европанын, Йапонийанын, Шимали Американын базарлардакы йени мящсуллар барядя информасийа ала биляр, щямчинин юз сащясиндяки лидерлярин фяалийяти вя йени лайищяляр барядя мялумат топлайа биляр. Мцасир олдугда мясафя вя йерляшмя йери юз ящямийятини итирмишдир, Интернет глобаллашманын вя ващид дцнйа бирлийинин формалашмасынын эцъц щяркятвериъи амилляря чеврилмиш; бизнес нюгтейи нязяриндян мили сярщядляр юзцнцн яввялки мянасыны итирмишдир.
8. Eelektron texnologiyalar firmalardan daha tez – “İnternet rejimində” yaxud “İnternet sürəti ilə” fəaliyyət göstərməyi tələb edir.
9. Elektron texnologiyalar sahə və korporativ dəyəryanma zəncirini restrukturisasiya etmək üçün yeni imkanlar açır.
10. İnternet istehlakçılara xidmət göstərmək üçün ucuz satış akanalı rolunu oynayır.
11. İnternet layihələrə investisiya cəlb etmək asandır.
12. Elektron texnologiyalara daim çoxqiymətli resurs olan – insan talantı tələb olunur.

фиййятли мящсуллар истещсалы вя хяръляр цзря цстцнлццц тямин едыряк дййярляр зянъирини оптималлашдырмалыдыр.

ИНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОЖИЯЛАРЫН КОММЕРСИЯ ФААЛИЙЯТИНДЯ ИСТИФАДЯ ИМКАНЛАРЫ ИНТЕРНЕТДЯ БИЗНЕС ФААЛИЙЯТИ

Интернетин татбигинин кэтлялийи ондан реклам мяканы, кэтляви информасийа васитяси вя универсал коммуникасийа васитяси кими истифады етмяйя imkan верир.

Ямтя вя хидмятлярин йердйишмясиндя интернетдя истифадын ашаьыдакы бир неча истигамятини айырмаг олар.

Азербайъан Интернет Дцнйа мяканы

- Телевизийа иля мцгайися олунан кэтляви реклам вя ямтя вя хидмятлярин йердйишмяси. Лакин телевизийа иля мцгаисядя даща кейфийятли, хариьи юкялярин яразисиндя реклам компанийаларынын эенишляндирилмяси цццн даща эениш imkanлара малик олур
- Павлик Релайшинз компанийасынын бцтцн ишэцзар алям цццн истещсалы мягсяди иля шябьякдя иштирак етмяк
- Бизнес партийаларынын ахтарышы вя Азербайъан яразисиндя хариьи партийалара хидмятлярин тьклиф олунмасы

Азербайъан Интернет Азербайъан

- WWW истифады едянлярин сайынын мяштудлудундан Азербайъанын тимсалында ашаьыдакылары гейд етмяк олар
- Ири шящярлярдя вя игтисади зоналарда хцсуси истифадычиляр цццн радиостансийа вя журналларын тиражлары иля мцгайися олунан ямтя вя хидмятлярин рекламы
- WWW васитясиля информасийа хидмятляринин эюстярилмяси
- Йериндя щаггы юдянилмякля ямтялярин мцщтярилярин чатдырылмасыны тямин едян виртуал маьаза вя йахуд щесабын шябьякя васитясиля йазылышы иля ямтялярин сады онлайн сифариши

- Мяшдуд категория мцштыриляр цццн информасийанын дяръ едилмасы (мисал цццн диэяр банклар цццн банкын балансы)
- Интернетдя иштирак етмя

Офис Интернет Партнйорлар вя даими мцштыриляр.

Ашаьыдакы технолоэийалардан истифады етмякля «виртуал офис» йаратмагла компанийанын гаршылыглы ялагяда олдуьу бцццн объектлярин щамысыны бирляшдирмяк имканы йараныр.

- WWW Информасийаны даща сцртля тязяляйян информасийа васитяси кими
- Факсла мцгайисядя даща ялверишли вя уьуз сяняд дюврийяси йаратмаг цццн Емали
- BPC он-лине режиминдя телетайп конференсийаларынын апарылмасы васитяси кими
- Ы-пщоне. Мултимедиа васитяси вя Ы-пщоне програмындан истифады етмякля интернет васитяси иля мясафядян асылы олмайараг ъями 0,05\$ бир дягигя данышмаг олар.

Интернет цццн щазырланан Информасийа технолоэийалары тьшклатларын локал щябьякляри цццн мцвяффягийятля тятбиг олунур. Йени термин **Интракет** йараныр. WWW браузерлярдян истифады хцсусиля мараглыдыр.

Бу эцн цмумдцнйа интернет щябьякяси информасийа технолоэийалары сащясиндя елми-техники тьряггинин ян уникал щадисьяляриндяндир.

Интернетдя ишэцзар фяалийятин ясас нювляри щякил 1-дя верилир. Бунлар ашаьыдакылардыр:

- Фирманын интернетдя нцмайяндялийинин йарадылмасы
- Интернетдя реклам
- Електрон коммерсийа

Шякил 1. Интернетдя ишэцзар фяалийятин ясас нювляри

Екстра шябьякляр кцлли мигдарда информасийанын бир компцтердян башгасына ютцрцлмяси заманы информасийанын ишлянмясини дястякляйир. Экстрасент адятян истещлакчыларла малэюндярмяляр, ишэцзар партнйорлар вя диэяр груп адамлар ялагялярин мцяййян едилмяси цццн истифадя олунур.

Бцтцн сянайе сащяляриндя екстра шябьякяли истещлакчыларын сон истещлакчылар арасындадыр мясафяни азалдыр.

Информасийаны даща садя вя уьуз йайылмасы цсуллары чохлу сайда васитячиляря азалтмагла вя йа тамами иля арадан галдырмагла истещлакчылары вя истещлакчылары йахынлашдырыр. Бу щадися бизнесин бцтцн сфераларына йайылыр, истяр аксийаларла тиьарят олсун, истярся палтар вя йахуд компцтерлярин истещсалы.

Экстрашьябякянин тятбиги кабыз сяндляринин электрон формата чеврилмясини нязрядя тутур, бу ися информасийаны бир компанийадан о бирисиня ютцрмяйя imkan верир. Мащиййятъи экстрашьябякя щамынын истифадя етдийи интернетля хцсуси корпоратив инфрасел арасында кюрпцдцр. Мак-карты гейд едир ки, интернет щамы цчцндцр, инфрашьябякя ися конкрет тяшкилата аиддир, щансы ки, интернет протоколлары ясасында йахшы мцдафия олунан шьябякя йаратмаг истяйир. Экстрашьябякя интернетин тябягяси олуб компанийанын сервизиня вя йыьылмыш мялуматларына йол ачыр. Нетсъапе коммуникатионс Инъ ширкятинин президенти вя иърачы директору Эим Барксдейлин фикринъя экстрашьябякя бизнес стратегийанын, мящсулун пайланмасы системинин вя алыъылары дястяклямя аппаратынын мцщцм щиссясидир. Демяли экстрашьябякя мащиййятъя истещсалы малэюндярянляр вя истещлакчыларла ялагяляндирян мцщитдир. Фрост фикринъя экстрашьябякя арзуолунмайан мцдахиялярдян мцдафия цчцн интернет дахилиндя щцндцр диварлы «таннел» вя йахуд вистал шьябякядир.

Экстрасент концепсийасынын тятбиги компанийада бизнесин апарылма цсулларына тясир етмяли, мцхтялиф фяалийят нувляриня хяръляри азалтмалыдыр. Ёядвял 1-дя экстрашьябякядя истифадя шяраитиндя майа дяйярин ашаьы салынммасынын мцмкцн вариантлары эюстярилир.

Экстрашьябякянин тятбиги нятиъясиндя майа дяйярин ашаьы салынмасы вариантлары.

Интрашьябякя – экстрашьябякя гурулдугдан ишлямяйя башладыгдан сонра мцяссися гаршысында ашаьыдакы мясяляляр йараныр.

- Конфидесиаллыг
- Информасийа ахынларынын идаря олунмасы
- Мящсулдарлыг

• Тящлцкясизлик

<p>Майа дяйярин ашабы салынмасынын нювц</p>	<p>Нцмуняляр</p>	<p>Майа дяйярин ашабы дцшмясинин сябяби</p>
<p>Информасийанын дахил едилмясинин дяйяри</p>	<p>Мящсуллар цзя информасийанын клавиатура иля дахил едилмяси тькярланмыр</p>	<p>Информасийа бир сяняд нювцндян башгасына автоматик ютцрцлцр</p>
<p>Офис аваданлыьынын дяйяри</p>	<p>Каьыз вя почт хярьляри вя башга хярьляр азалыр</p>	<p>Сянядляр электрон шяклиндя ютцрцлцр</p>
<p>Щесабларын йазылмасына хярьляр</p>	<p>Щесабларын юдянмясинин йазылмасынын орта хярьляри азалыр</p>	<p>а) щесабларын сцрятля щазырланмасы вя ютцрцлмяси (электрон шяклиндя) б) алыьы тьряфиндя щесабларын сцрятля ишлянмяси вя юдянишлярин ютцрцлмяси (электрон)</p>
<p>Щеййятя хярьляр</p>	<p>Иш вахтына хярьляр азалыр (адам/саат) а) сянядлярин алынмасы, сахланмасы вя щазырланмасы; б) сянядлярин мцгайисяси (мисал цццн сифаришдя щесабларда гиймят);</p>	<p>Сянядлярин электрон шяклиндя йарадылмасы, сахланмасы вя бахылмасы вахтда гьнаят етмяйя имкан верир. Бунлардан башга сянядлярин мцгайисяси</p>

		автоматлашдырыла бияр.
Коммуникасийалара хярляр	Телефон факс	Данышыгларын сайынын вя факсла мялуматларын азалдылмасы

Бу мясялялярин якяр щиссясини инфрашябякянин
стратеийасыны планлашдырмаг вя реаллашдырмагла щялл етмяк
олар.

Тяшкилати мясялялярдян бири информасийаны
конфиденсиаллыынын зярурилийдир. Инфрашябякя – экстрашябякя
системи истифадячинин конфиденсиаллыыны тямин едир, лакин
позунтулар да мцмкцндцр. Эизли информасийа аноним ялдя
едиляркян истифадя етмякля конфиденсталлыы йцксялтмяк олар.
Дизяр тяряфдян веб – серверлярин бязи алятляри, мисал цццн веб –
серверлярин баш чякмяляринин гейдийаты журналы, потенциал
олараг конфиденсиаллыыны азалда бияр. Шябякянин
инзибатчылары бцтцн башчякянляри излянилмяси арзусу иля
конфиденсиаллыын эюзлянилмяси балансына рияят етмялидир.

Интрашябякя – экстрашябякядян истифадя заманы
мящсулдарлыг проблеми йарана бияр. Бу трансаксийалын
ишлянмясиня истигамятлянмиш вя буюцк щяъмдя информасийа иля
ишляйян ялавяляря аиддир. Бу проблемлярин бязилляри прох –
серверляр вя эцълц чох просессорлу веб – серверлярин кюмяйи иля
щялл олуна бияр. Интрашябякя – экстрашябякя системини тятбиг
етмякля компанийалар мювьуд ялагя каналларынын бурахылыш
габилиийятинин артан информасийа ахынларынын ишлянмяси цццн
кифайятляндириъи олмасына бахмалыдырлар.

Интрашябякя – екстрашябякядян информасийанын йайылмасы цццн истифадя олунур, (мисал цццн щесабатларын вя графиклярин верилмяси) лакин онун мяцсулдарлыы кафи олмайа бияр.

Тящлцкясизлик мясяляляринин бязиярини шябякяйя йалныз мцяййян ямякдашларын дахил ола билмяси йолу иля щялл етмяк олар.

Бу эцн ян популяр веб – серверляр шябякяйя дахил олмая нязаряти истифадячи – группа – тема принципи иля щяйата кечирирляр.

Информасийа технолозийаларын фасиялисиз такмилляшдирилмяси графиклярин, сясярин вя видиочякилишлярин верилмясини сцрятляндирир. Интрашябякя – екстрашябякя технолозийаларынын инкишафы ися эялдикъя бизнеся даща чох истигамятляняъякдир. Нятиъядя информасийа ахынлары хейли артаъаг, тяшкилат дахилиндя вя партнйор тяшкилатлар арасында информасийанын сцряти артаъагдыр. Истифадячиляр зярури информасийаны вя мялуматлар мянбяйиня сцрятля вя вахътында ялдя едя бияляъякдир.

2. Elektron ticarətçilər üçün biznes-modellər və strategiyalar

Hazırda electron ticarətçilərin iki əsas qrupu mövcuddur: birinci qrup əmtələri əsasən korporativ müştərilərə satır(bu qrup B2B adlandırılır), ikinci qrup isə əmtələri son istehlakçılara satır (bu qrup B2C adlandırılır) *İnternet*- firmaların bu kateqoriyaları spesifik strategiyalar istifadə edirlər. Sadə və daha inqilabi strategiyanın mahiyyəti ondan ibarətdir ki, bu zaman firma **əmtələri maya dəyərinə satır, mənfəəti isə saytına cəlb edilmiş**

auditoriyada maraqlı olan ticarətçilərin reklamını yerləşdirməklə qazanır .

Məs .Buy.com daha çox istehlakçı auditoriyası toplamaq məqsədilə Çox geniş çeşiddə məhsulları çox ucuz qiymətlərə təklif edir ,mənfəəti isə saytdakı reklam məkanını satmaqla əldə edir: saytın potensial auditoriyası nə qədər genişdirsə ,reklama görə ödəniş də o qədər yüksəkdir.

Bəzi electron ticarətçilər məhsulları maya diyirindən aşağı qiymətə satır, lakin bu zaman həm də alıcılar barədə informasiya toplayır ki ,sonar da bunu başqa firmalara satır.

Avtomobillərin electron ticarətçiləri tək-cə reklam yerləşdirməkdən mənfəətlə kifayətlənmir , həmçinin, istiqamətlən dirdiyi müştərilərə görə dilrlərdən komisyon alır,həmcinin, müşaiyyətedici məhsulların (avtomobil sığortası , aksesuarlar və s. .) satışından da pul qazanır.

Bir sıra firmalar ənənəvi biznes-modellər istifadə edirlər: əmtəələri istehsalçılardan yaxud distribyüterlərdən alır , öz Veb-saytında reklam edir, İnternet vasitəsilə sifarişləri toplayır və məhsulları öz anbarından göndərirlər. Bu model standart modeldən onunla fərqlənir ki, ticarət nöqtəsi kimi pərakəndə ticarət müəssisəsi deyil, İnternet istifadə edilir.

Bir çox electron ticarətçilər qrupu da var ki, onlar **reklam məkanını satmaqla qazanır.**

Veb-saytı ancaq reklam və istehlakçı axtarışı üçün saxlayırlar. Alınmış sifarişlərin icrasını müqavilə əsasında istehsalçılara, məhsulların qablaşdırılması və göndərilməsini isə ənənəvi topdansatış və pərakəndəsətış ticarət təşkilatlarına həvalə edirlər. Buy.com.-un iştirakı isə electron mağazanın saxlanmasıdan və 30 min adda əmtəə çeşidi barədə informasiyadsan ibarət olur.

Ənənəvi biznes üçün İnternet – strategiyalar:

1. Tədarükçülər və istehlakçılarla səmərəli ünsiyyət və sıx əlaqə qurmaq üçün
İnternet – texnologiyadan istifadə edilməsi
2. Sahə və korporativ dəyəryanma zəncirinin yenidən qurulması.
3. İstehsal və yığmanın sifarişlər üzrə təşkili.
4. Fərdi sifarişlərin işlənməsi, komplektləşdirilməsi və çatdırılması sisteminin yaradılması.
5. Mövcud potensial alıcılarla əlavə əlaqə kanalı kimi internetdən istifadə edilməsi.

6. Yeni istehlakçıların cəlb edilməsi və yeni coğrafi regionların mənimsənilməsi üçün İnternetin yeni bölgü kanalı kimi istifadə edilməsi.
7. İstehlakçıların zövqləri və davranışları barədə inforamasiyanın alınması, marketing tədqiqatlarının aparılması və alınmış informasiyanın müştərilərin tələblərini daha dolğun ödəmək üçün istifadə edilməsi.

Elektron kommersionada müvəffəqiyyətin həlledici amilləri:

Elektron-kommersionada müvəffəqiyyətin həlledici amilləri.

Bu gün, yeni istehlak dəyərlərinin yaradılmasına və səhmdarların rifahının yüksəldilməsinə yönəlmiş prinsiplial cəhətdən yeni biznes modellər və strategiyalar formalaşdırılır. Elektron kompaniyalar, tədarükçüləri, distribyuterləri, xidmət bölmələrini və istehlakçıları birləşdirən şəbəkələr yaradırlar. Bu həmin şəbəkələrin bütün üzvləri üçün həm rahat, həm də əlverişlidir. Belə şəbəkələr digəryanma zəncirinin bütün həlqələri arasında sıx əlaqəni və dəyişən bazar şərtlərinə vaxtında və çevik reaksiyanı təmin edir. İnternet iqtisadiyyatın inkişafının müasir mərhələsində rəqabət mübarizəsinin müvəffəqiyyətli aparılmasına bir sıra amillər kömək edir. Bunlar aşağıdakılardır;

1. *Innovasiya biznes-modeli.* Електрон компанийалар йени бизнес – моделлярин актив шыкилдя тятбиг едилмясиня эюря яняняви компанийалардан фярглянирляр вя бу щечдя интернет – компанийаларын менеърляринин йахуд да интернет – бизнесин тябиятинин хидмяти дейилдир. Мясялян, бундадыр ки, принципал ъящятдян йени вя даща динамик бизнес – моделляр олмадан интернет технолоэийалары истифадя етмяк мцмкцн дейилдир.
2. Бизнес моделин və strategiyanın dəyişən şəraitə və yeni imkanlara tez adaptasiya imkanları. . Интернет сцряти иля дяйишмяйи вя щярякят етмяйи юйрянмяк олдугъа ваъибдир, беля ки, технолоэийалар вя базар олдугъа тез дяйишир. Буна эюря дя бизнес – моделлярин вя стратееийанын тез-тез йенилмяси мцстясналы дейил нормадыр.

3. Az saylı, lakin ciddi kompetensiyalar və dəyəryanma zəncirinin azsaylı həlqələri. Компания цццн ян ящямийятли олан компентенсийаны, башга сюзля щямин ъщят цзря рягиблярдян даща чох фяргляндийи фяалийяти юзцндя сахлайыр, диэярлярин ися кянар иърачылара верир. Аутсоринг компанийайа имкан верир ки, юз имкан вя дигятини ян йахшы йериня йетирдийи фяалийятя ъямлясин вя бунун да компанийанын динамиклийини вя тьшкилати чевикийини тямин едир.

4. Texnoloji Liderliyin saxlanması Техноложи юнъцлцццн сахланылмасы электрон коммерсийанын инкишафынын мцасир мярщялясиндя техноложи инкишаф сащянин инкишафынын мцщцм щярякятвериъи амилидир. Электрон компания о щалда узун мцддят габагъыл мювгелярдя ола бияр ки, о техноложи инкишафда вя инновасийа мящсулларынын тятбигиндя лидер олсун. Техноложи биликляри вя тьрцбяни компания юз эцъц иля йарада бияр, кянардан сатын ала бияр, башга компанийалар удмагла ялдя едя бияр, йахуд да стратежи иттифаглар йарадаркян буна наил ола бияр.

5. Mənfəətin artmasını təmin etmək üçün isəthlakçılarnın məqsədli seqmentinə, innovativ marketing vədigər səmərəli təsir metodlarından istifadə edilməsi. . Щазырда истещлакчынын дигятини чьякмяк сащясиндя рягабят кифайят гядяр кяскин характеря маликдир вя эяляъякдя дя интернет компанийаларын сайы артдыгъа даща да кяскинлящяъякдир. 1999-ъу илдя Техас Университети тьряфиндян апарылан тьдигатлар эюстярди ки, щяр ай 2000 йени сайт йараныр, щазырда бу темп даща да сцрятляндирилмищдир. Веб – сайтлара эиришин артырылмасына йюнялдилмищ маркетинг тьдбирляри азсямярялидир, бу тьдбирлярин мягсяди эирищлярля сатыш йахуд мянфяят арасында нисбятини артырмаг олмалыдыр.

6 .Differensiallaşdırma, aşağı xərclər yaxud optimal xərclər hesabına liderliyi təmin edən elektron dəyəryanma zəncirinin yaradılması. . Сабит рягабят цстцнлцццня наил олунмасы электрон коммерсийада да яняняви сащялярдя олдуъу кими ваъибдир. Бунун цццн компанийайа хяръляр цзря лидерлийи тямин едян, рягабят бахымындан юзцнц

дөрүлдан дифференсацияны йахуд гиймат вя кейфийятин оптимал узлашдырылмасынын цстцнлцццнц тямин едян стратеийалар вя даярларанма зянъирляри тьяб олунур. Компания юзцнц хярляр цзря лидер кими мювгеляшдирирся, о юзцнцн мцстягил олага йериня йетирдийи фяалийят нувляриндя хярляр цзря цстцнлцклярдя етмяли, диэярлярини ися аутсорсингя вермялидир. Яэяр компания гиймат вя кейфийятин оптимал узлашдырылмасына истигамятлянирся, бу заман о ейни заманда йцксяк кейфийятли мяцсуллар истещсалы вя хярляр цзря цстцнлццнц тямин едяряк даярляр зянъирини оптималлашдырмалыдыр.